

AUDIOTRANSRIPTIE EXPERT TALK RICHTJE REINSMA – 16 JAN 2024

Sofie [00:00:05] Ik kreeg van Dagmar Baars, een collega van jou, het advies om met jou eens contact op te nemen, omdat ik zelf een onderzoek aan het doen ben voor mijn master kunsteducatie dat te maken heeft met embodiment. En dan vertelde ze over jouw onderzoek, wat daar natuurlijk ook mee te maken heeft en dat vond ik zo interessant. En ze zei ja, zij zou wel eens een kritische vriend kunnen zijn voor jouw onderzoek. Dan weet ik niet, dat moet ik dan maar zien.

Richtje [00:00:37] Is Dagmar ook jouw docent? Of was dat een eenmalig iets?

Sofie [00:00:42] Ja, dat was in het kader van de Research Days. Ik weet niet of je dat kent? We hebben eigenlijk drie keer per jaar een moment waarop we online met een aantal experts in het veld kunnen praten. Een half uurtje. En wij worden dan gematched aan iemand zonder dat we weten wie dat gaat zijn. En zo kwam ik bij Dagmar terecht, ik kende haar ook nog niet persoonlijk. Dat geeft ons dan wel de kans om iets af te toetsen en te vertellen wat we aan het doen zijn. Want het is wel vaak dat je op je eilandje zit, met je onderzoek. Het is wel fijn om dan wat te kunnen uitwisselen. Ik weet niet wat ik nu best eerst doe. Vertel ik nu best eerst zelf over mijn onderzoek? Of laat ik jou iets vertellen over jouw onderzoek? Wat wil jij het liefst?

Richtje [00:01:46] Het lijkt mij heel leuk om wat meer te horen over jouw onderzoek, want ik denk dat dat voor mij minstens zo interessant is om te horen. Ik ben heel geïnteresseerd in dat hele begrip embodiment en belichaming en embodied knowledge, zonder dat ik me daar theoretisch heel erg in heb verdiept. Dus het is voor mij meer een soort van heel inspirerend begrip waar ik allerlei voorstellingen van heb. Het wordt natuurlijk op allerlei manieren aangehaald in artikelen ook, maar ik heb daar zelf nooit onderzoek naar gedaan. Dus ik ben dan benieuwd wat voor jou ook relevant is aan wat ik doe. Dus ik kan er wel wat over zeggen, maar je kan ook gewoon dan maar onderbreken en vragen want ik heb meer de klok horen luiden dan dat ik de klepel weet hangen. En misschien voel jij je ook zo, dat weet ik niet, maar dan denk ik van misschien dat we samen wel op interessante dingen, al was het maar een interessante vraag uitkomen.

Sofie [00:03:08] Ja, want ik vind dat begrip embodiment voor mijn onderzoek nog altijd verwarrend. Of ik echt daarop zit of niet, het heeft er wel mee te maken. Maar ken jij opstellingswerk, familieopstellingen?

Richtje [00:03:23] Nou niet van zelf doen, maar wel van allerlei mensen die er ervaring mee hebben en of die dat zelf begeleiden, ook een vriendin en ik heb zelfs wel eens een kunstwerk gezien waarin eigenlijk heel documentair, waarin heel veel ook te zien was ervan. En nu weer begeleid ik een student die dat ook aanwendt in een filmproject, die gaat nu eindexamen doen bij.... Ik geef twee groepen tegelijk, deeltijd verkort vier en deeltijd vier. Ik denk dat zij van de deeltijd vier groep is en Marijne en dus ik heb er wel allerlei soort van associaties bij, maar ik ken het niet als participant.

Sofie [00:04:18] Ik gebruik eigenlijk die methode van opstellingswerk nu om samen met mensen in het museum te gaan en een relatie met een bepaald werk op te bouwen, te laten zien in de ruimte. Dus de bedoeling is dat mensen bij opstellingswerk een bepaald thema in hun hoofd hebben, of een vraag die ze hebben, en wordt het therapeutisch ingezet. En dan nemen ze een bepaalde plek in, in de ruimte die hen door te voelen in hun lichaam informatie gaat geven over dat bepaald probleem. En ik dacht als we dat nu eens doen bij kunstbeleving. Want mijn aanvoelen is dat in musea wordt er heel vaak heel veel informatie gegeven, of dat is toch een groot verlangen om informatie te geven, terwijl ik ook wel geïnteresseerd ben in welke informatie hebben mensen zelf met zich mee? En hoe kunnen we dat ook echt voelen in ons lichaam? En de bedoeling is om een heel verdragende ervaring aan te bieden waarbij we eigenlijk op 2,5 uur, 3.00u tijd, twee werken bezoeken of ontmoeten noem ik dat dan, waarbij we een bepaald aspect van het werk nemen, dus elke deelnemer. We zijn maar met een klein groepje, hoor, dat zijn maar zes deelnemers. Elke deelnemer neemt een bepaald aspect van het werk dat hem of haar interesseert of opvalt. En daar ga je je toe positioneren in de ruimte en dan voelen hoe dat aspect, wat er in jou opkomt rond dat aspect. En zo leren we dat werk via verschillende perspectieven van mensen in de groep kennen. Dus dat is eigenlijk in het kort wat ik probeer te doen. Dus ik voel wel dat het heel veel te maken heeft met een embodiment. Want natuurlijk ga je je in de ruimte positioneren. Je neemt een bepaalde houding aan en die vertelt u iets over wat je ziet. En tegelijkertijd zit ik ook heel erg op dat spoor, het gaat altijd maar om voelen, voelen en emoties. Dus ik vind het niet zo gemakkelijk om daar dan nu uitspraken over te doen. Ik heb me nog niet helemaal verdiept in dat embodiment, wat er dan juist gebeurt. Want er is heel veel dat op zo'n moment gebeurt en ik heb dat nog niet allemaal kunnen vangen, eigenlijk.

Richtje [00:07:17] En is het nou wat, je gebruikte net al het woord therapeutisch, is dit, want het is natuurlijk een therapievorm op zich, dat opstellingswerk, en in hoeverre is waar jij aan werkt, hoe zie jij dat in als je denkt aan kunsteducatietherapie, hoe zie jij dat dan samenkomen?

Sofie [00:07:38] Ik denk wel dat ik op het niveau zit van sowieso het raakvlak tussen welzijn en wat musea... Musea [00:07:52]voelen [0.0s] daar ook een bepaalde rol in te spelen. Dat zij zich echt op het niveau van welzijn willen profileren en ik denk sowieso een verdragende ervaring aan te bieden waar mensen de kans krijgen om te voelen wat er uit hen zelf, in henzelf resoneert ten opzichte van een kunstwerk, ik denk dat dat sowieso op het vlak van persoonlijk welzijn ligt. Je hebt ook dat verbindend element waarbij we echt luisteren naar elkaars verhalen. Ik vind dat ook echt een heel belangrijk aspect daarvan. Het therapeutische vind ik nog een stap verder en dat is het volgens mij niet. En het kan natuurlijk dat daar therapeutische aspecten aan verbonden zijn en dat dit een therapeutisch effect heeft. Maar dat is niet mijn doel. En dat maakt natuurlijk ook dat als ik over opstellingswerk praat, dat heel veel mensen al het idee hebben we gaan hier... dat gaat hier sowieso therapeutisch zijn of een therapeutisch effect hebben. En dat probeer ik in het begin van zo'n sessie wel altijd duidelijk te kaderen dat dat altijd kan, maar dat dat niet..., mijn doelstelling is toch altijd contact maken met een kunstwerk, met elkaar en daar van alles over te weten.Ik ben er terug. Ja.

Sofie [00:10:15] Mijn ramenwasser staat hier voor de deur.

Richtje [00:10:18] Ooo, vriest het ook bij jou?

Sofie [00:10:21] Ja, heel erg, sneeuw en hagel?

Richtje [00:10:24] Ja, maar dat is dan ruig werken voor die glazenwasser.

Sofie [00:10:34] Maar het mag ook wel gebeuren, eigenlijk.

Richtje [00:10:37] Juist nu veel, want er is wat te beleven als je naar buiten kijkt met al die mooie sneeuw laagjes. Nee, Het is heel duidelijk wat je zegt en het raakt, denk ik, inderdaad al meteen aan wat ik nu ook meemaak met de huidwandeling. Want ik heb dus die

huidwandeling gemaakt met subsidiegeld voor een door een kunstenaar zelf gestart onderzoek. Het is een prachtig budget van het Amsterdams Fonds voor de Kunst. Het heette toen ik het aanvraag Ontwikkelbudget, dus je mag gewoon met een hele open benadering, je moet natuurlijk wel een heel heleboel schetsen, er is een enorm plan voor geschreven, maar het is toch gewoon mag ...met een open einde ga je dan aan de slag en ik ben een beetje verder gegaan dan ik in het plan had beschreven, want ik zei dat ik zou eindigen met een proefje en eigenlijk is het werk is er gewoon nu, dus het is gewoon een werk geworden. Wat ik heel leuk vond en dat komt ook een beetje door mijn docentbaan bij Fontys, dat ik het zo heb aangepakt. Ik heb allemaal proefpersonen op het einde uitgenodigd en het is dus een eenpersoons werk, want je ligt onder een luisterkostuum, je bent je licht, en dan heb ik een soort van luisterkostuum gemaakt samen met iemand die dat heel mooi kan maken in mijn..., een soort co-creatie met Janneke Raaphorst. En dan word je verzaard. Dus je krijgt allemaal verzwarende losse elementen op je en dan nog een oogkussentje en dan komt er geluid en dan is het een half uur. En dat is een hele intieme ervaring voor me. En dan kwam ook af en toe wel ...dit soort dingen kwamen ook gewoon echt expliciet aan bod, van sommige mensen, bijvoorbeeld er was één iemand bij, die kende ik niet en die is dan kunstenaar en healer en die vond het dan bijvoorbeeld dus.... Voor haar was het dus een enorme helende ervaring en dus voor haar was het gewoon heel erg ook therapeutisch. Maar zij geloofde ook heel erg echt in die combinatie van kunst en therapie. Dat kan voor haar helemaal samenvallen. En iemand anders ook. Dat was vanuit een heel andere hoek. Niet helemaal in de kunst, maar dat was ook iemand die was helemaal van dit is zo helend en dit is heel belangrijk en iedereen moet meewerken en zo. Dus dat was natuurlijk heel erg een compliment. Maar tegelijkertijd ik vind het hartstikke, ik vind het helemaal te gek als iemand zo reageert, maar ik ben meer zoals ik denk dat jij het ook benadert van de lijn van dat is allemaal welkom. Mag allemaal gebeuren, maar het is niet wat ik ga beloven. Het is niet mijn etiket. Het is geen behandeling, dus het kan ook voor iemand een heel andere ervaring zijn. En ik heb helemaal niet de opleiding of de achtergrond of de skills om bijvoorbeeld mensen met trauma te begeleiden. Dus als ik raak aan een traumatische ervaring, dat kan natuurlijk altijd gebeuren, dus heftige dingen. En als er dan een therapeutische werking van uitgaat waar mensen dus die mensen verwelkomen, dan vind ik dat super en heel interessant, maar meer iets voor mij om ook van te leren dan dat ik dat probeer op te zoeken en dat ik een [00:15:11]helende agenda [0.4s] heb.

Sofie [00:15:13] Klopt, therapeuten hebben vaak een resultaatsverbintenis of een Daar hangt dat toch aan vast en dat voel ik bij mezelf ook totaal niet, ik ben wel coach van opleiding, maar ik heb helemaal niet genoeg bagage om daar iets therapeutisch, en ook niet de intentie om daar een inderdaad een therapeutisch moment van te maken. Maar alles wat er opkomt bij mensen, dat is uiteraard welkom. Alleen kan ik mij daar niet toe verbinden om daar dan ook iets mee te doen.

Richtje [00:15:47] Nee. Hoe noemde jij dat? Je had net een heel mooi woord. Therapeuten hebben een resultaat?

Sofie [00:15:56] Dus eigenlijk zeg ik zelf altijd... Hebben we een inzetsverbintenis. Dus we zetten ons in om die kunstbeleving mogelijk te maken. Maar we hebben op therapeutisch vlak geen resultaatsverbintenis. Terwijl een therapeut heeft in principe wel een afspraak met een cliënt dat die voor een bepaald traject tot bij hem of haar komt en dan bekijken ze samen van wat willen we hier nu bereiken? En dat hebben wij helemaal niet. En ik vind het zelfs nu nog moeilijk op dit moment om te zeggen wat bereiken we nu eigenlijk met deze experimenten, dus daar probeer ik ook.... Dus wat jij zegt herken ik ook heel erg wanneer mensen zeggen ja het is heel belangrijk en dit is echt fantastisch. Wat een ervaring! En ja, maar hebben we dan echt die kunst ook... Wat gebeurt er nu in die relatie tot dat kunstwerk? Ja, dat kan ik nog moeilijk vastpakken. Ja, maar ik weet wel dat die mensen dat kunstwerk heel lang blijven onthouden en dat ik nadien nog mailtjes of berichtjes krijgt met foto's van andere kunstwerken die dan lijken op dat kunstwerk. Dus dat het wel een ervaring is die dan toch wel bijblijft, wat ik op zich al een mooi resultaat vind. Want dat is eigenlijk wat ik wil, dat mensen een soort band krijgen met een werk waar ze oorspronkelijk misschien gewoon voorbij zouden gelopen zijn.

Richtje [00:17:45] Dat lijkt mij al heel fundamenteel en belangrijk. Volgens mij zijn we ook gewoon een dier wat heel graag.... we zijn gewoon heel erg ingesteld op contact maken en als het lukt geeft dat heel veel voldoening. En dat is ook waar we zingeving volgens mij heel vaak aan ontleen. Ja, interessant.

Sofie [00:18:19] Ja. In hoeverre dat dat dan echt embodiment is, al die termen, ja, je kunt er zoveel termen op kleven, heb ik het gevoel. Dat vind ik moeilijk.

Richtje [00:18:32] Wat is voor jou embodiment en waar zie je een raakvlak, en waar zie je juist een afstand?

Sofie [00:18:44] Dat is een goeie vraag. Voor mij gaat het wel over van zodra je aan het invoelen bent in je lichaam wat er gebeurt en contact maakt met je lichaam en jouw lichaam gebruikt om informatie te krijgen. Dat is voor mij dan binnen mijn experiment het deel dat met Embodiment, Embodiment zou kunnen betekenen. Ik zit ook op de embodied knowledge, het geheugen van het lichaam en wat we daar.... Dus dat vind ik daar een aspect aan. Maar verder gaat het eigenlijk... Ik dacht altijd: ik wil iets ontwikkelen dat totaal niet cognitief is. Maar dat is het natuurlijk niet, want je bent heel de tijd ook wel met je gedachten bezig en met uitspraken doen over wat je van iets vindt of Het is wel ook heel veel voelen, maar ook heel veel nadenken en.... Het is niet volledig loskomen van het cognitieve.

Richtje [00:19:59] Nee. Maar je zou juist ook kunnen denken van er is een soort van eenzijdigheid aanwezig in heel veel cultuur ook, waarbij je dus eigenlijk bepaalde zintuigen of bepaalde vermogens eigenlijk buitensluit en dat jij die weer probeert te betrekken. Dus dan is het meer holistisch en dan is het niet zo van of. Bij mij is het ook dat iemand het... onder mijn proefpersonen zaten...., ik heb twee keer zo'n soort van proefsessies gehad in verschillende stadia. Dus één keer, toen het werk nog volop in ontwikkeling was en toen had ik 10 minuten en toen zat er ook nog veel muziek in sounddesign. En toen later heb ik het opnieuw gedaan. En die eerste groep proefpersonen waren eigenlijk allemaal onbekenden. Dat waren er iets van achttien of zo, dat vond ik heel veel. Maar er was heel veel belangstelling daar en al die mensen stroomden toe. Dus ik ging gewoon. BAM, bam bam achter elkaar dus. Die gesprekken waren ook heel kort, maar heel intens. En er waren tranen en voor mij was het ook heel bijzonder om te zien. Ik ging dan iemand, dat is al best wel intiem, ik ging iemand anders toedekken. Iemand gaat de schoenen uit, gaat liggen, ik ga iemand dan toedekken. Dus ik kom heel dichtbij en mensen gingen dan al heel vaak allemaal hele persoonlijke dingen met me delen. Van ja ik vind het wel spannend want ik heb claustrofobie of ja, er was iemand met fibromyalgie en allemaal soort van fysieke condities waardoor ze dachten van hoe gaat het zijn. En het ging bij iedereen eigenlijk heel goed, maar ook heel soort van hele.... dingen, zoals van iemand met een gehoorapparaat, dus van alles. En dat merkte ik dus dat het ook heel erg om vertrouwen gaat op dat moment. Dat mensen mij dan vertrouwen en dat ze het bij zichzelf dan aandurven, dat ze eigenlijk iets grensoverschrijdends gaan doen. Iets wat ze spannend vinden. Want ze stellen zich open, maar ze maken zich ook echt fysiek kwetsbaar door te gaan liggen en door hun zicht te laten blokkeren, blokkeren klink raar, maar ze zetten even gewoon de visuele controle, zetten ze opzij. En dan lag iemand daar dus en dan zette ik het geluid aan, even checken of het volume goed was en dan maakte ik me gewoon uit de voeten. Ik bleef er vlakbij. Maar ik vond het heel belangrijk dat ik ook discreet was en dat ik niet naar mensen zat te kijken wat voor mij..., ik denk dat voel je ook. En dus ik ging dan weg en dan kwam ik dus terug en dan dacht ik de eerste keren steeds van oh, die is in slaap gevallen omdat het gezicht was zo zacht geworden, een zachte mond en zo een ontspanning. Het was echt een transformatie van de hele uitstraling van iemand en dus elke.... In het begin deed ik steeds van het is afgelopen, ben je in slaap gevallen? En dat was dus helemaal niet zo. Ze waren gewoon helemaal weg geweest en

helemaal ontspannen. Ik vond dat heel magisch. En dat was met die 10 minuten versie was dat al. En met die half uur versie was dat ook. Het was ook een fysieke transformatie, zeg maar.

Sofie [00:24:06] Absoluut, en een half uur lijkt me ook wel om [00:24:11]in..... [0.0s]

Sofie [00:24:58] Ja, inderdaad echt een intense ervaring. En dat is ook wel wat je zegt van die kwetsbaarheid. Ik voel bij mij in het begin ook heel veel spanning bij mensen van wat gaat er gebeuren. Maar ik zou durven vermoeden dat dat ook wel ligt aan die verwachting rond dat therapeutisch niveau. En dat er dus van alles zou kunnen gebeuren. Dat maakt het al heel groot. Terwijl in essentie is het heel eenvoudig een heel klein.

Richtje [00:25:38] Ja. Nou ja, hypnose, ik heb het nooit zelf gehad, maar wat ik heb gehoord van mensen is, dat is natuurlijk ook een soort van best wel magisch, en je kan dat angstaanjagend vinden dat je zonder iets anders dan gewoon een soort van een aantal stappen in de zin van wat je gaat voorstellen, gegidst door iemand die jou een bepaalde opdracht geeft, floep en dan kan je in een hypnose zijn, dus het grenst ook aan iets magisch. Van wat gaat iemand anders bij mij ontsluiten en dan heb ik geen controle meer. Ik denk dat dat heel cruciaal is. Het gevoel van ik bevat geheimen of ik bevat dingen die zijn opgeslagen, die zijn eigenlijk privé en ik heb geen controle over wat er gaat tevoorschijn komen, of ik het zelf eigenlijk al ken. Misschien dat ze juist wel aan iets specifiek denken van maar dat daar mag het niet nu over gaan. Dus ja, heel spannend, zou ik ook spannend vinden, maar bij mij is die therapievorm er niet, maar wel..... Mensen moeten soms wel denken aan een geleide meditatie, maar dat is het als ze al luisteren en dat is niet heel sterk. Er zit al zoveel anders bij, maar dat moet..... Sommige mensen houden dat wel aan als referentie, maar het begint gewoon bij mij heel concreet van je gaat liggen, je doet je schoenen uit, je gaat liggen en daarna lig je zo met je handen langs je zij. Dus je ligt met zo'n open buik. En dan ga ik heel dichtbij van die verzwaring doen en die.... dat is best wel even een ding dat je dat zo voelt, dat gewicht. En het kan ook een beetje koel voelen. Dus ja, dat het is allemaal. zo een soort van die therapieassociatie, die hebben mensen niet. Zeg maar expliciet. Het is niet zo zoals van we gaan iets doen waarbij geput wordt uit opstellingswerk en dat is een therapievorm, dat niet. Maar toch wordt er een soort overgave gevraagd van je. Dus op basis van een paar kleine dingen. Maar ik denk die kleine dingen zijn dus onder andere. Ja, dat zou eigenlijk wel interessant zijn. Waarom? Ik vind het dan best wel ook heel bijzonder dat mensen dan toch gewoon doen en dat ze mij dat vertrouwen zomaar schenken. En dan denk ik ook van er zijn natuurlijk een heleboel dingen, ik was daar in een bepaalde ruimte, dus mensen voelen zich in die ruimte al op hun gemak. En dan is het misschien ook gewoon wat ik uitstraal. En ook de zorg die ze zien in het pak. En dat alles een bepaald soort van dat ze zien dat er een heleboel aandacht is gestoken. En ja, dan heet het huidwandeling. Dus daar zit misschien ook een bepaalde poëzie in, dat er allerlei soort van dingen zijn waardoor mensen kunnen denken ja, dit wil ik wel wagen. Ik bedoel, als je iemand op straat vraagt van kom je even liggen en..dat gaat natuurlijk niet.

Sofie [00:29:08] En dat is inderdaad die vrije keuze is dan ook heel belangrijk, want ik had het ook gedacht van ja, ik zou dit kunnen aanbieden als een gegidste wandeling, maar het is heel belangrijk dat mensen goed weten of bij zichzelf echt voelen ja, dit wil ik doen. Ik zou dit, denk ik, moeilijk kunnen aanbieden als teambuilding in een bedrijf bijvoorbeeld.

Richtje [00:29:33] Als mensen eigenlijk niet willen maar moeten.

Sofie [00:29:35] Ja. Dan zou het helemaal niet meer kloppen. Dus die intrinsieke motivatie om iets te doen is heel belangrijk. Voor de veiligheid dan hè? Want ik zit natuurlijk ook al op een plek in een museum waar heel veel mensen rondlopen die kijken, die soms gewoon tussen ons komen staan en mee komen luisteren. Dat gebeurt ook allemaal. In het begin kaderen we dat ook van dat kan gebeuren, dat is niet erg dat dat gebeurt, maar het trekt wel veel nieuwsgierige blikken. Dus je voelt je dan ook nog eens bekeken. Hoewel ik wel merk dat als we bezig zijn dat iedereen heel erg in het proces zit, dus niet per sé heel erg bezig is met wat daarrond nog allemaal gebeurt.

Richtje [00:30:36] Nee. Maar dat kan je van te voren, dat moet je voelen, dat moet gebeuren. De tweede test was dan in een heel kleine galerie in Amsterdam, dus wel echt een fijne ruimte, maar wel ook met grote ramen. Op een gegeven moment begon ik wel steeds de gordijnen dicht te doen, omdat ik merkte dat het ook gewoon zo intrigerend eruit ziet. Omdat als je niet alleen dat kostuum is gewoon heel mooi en interessant, maar je ligt ook heel stil. Dus toen ik... De eerste proef was op een soort van drukke opening en ik had een klein..... Het was in een huis en een tentoonstellingsruimte, een gebouw. En dan was ik dus in een slaapkamertje met open entree en mensen konden dus wel even spieken en dan snapten ze ook nog niet meteen wat er aan de hand was. En dan dachten ze dus heel vaak, hadden ze niet meteen door dat daar echt iemand lag. Dus dan dachten ze dat het een sculptuur was. En één keer zei iemand ook van oh een lijk! Want je ligt zo stil door die verzwaring en dat is ook de enorme werking van je wordt echt verstild. Maar dat vond ik dus heel grappig om te merken dat het dus ook fysiek, je aanwezigheid is echt gewoon een intense verandering, die verstilling. En mensen gingen toen op die andere locatie, gingen mensen dan soms op het raam kloppen. En er waren ook, en dat vond ik wel interessant, een paar mannen, dat waren alleen mannen en die wilden dan eigenlijk.... Die dachten van nou dat wil ik ook wel. Maar dat kwam, denk ik, heel erg omdat ze dachten oh liggen.... een vrouw gaat me verzorgen of weet ik veel wat ze dachten. Dat was natuurlijk storend, want ik zat in een interactie met iemand. En als iemand dan op het raam gaat kloppen..... Dus ik ging dan de gordijnen dichtdoen, juist omdat het zo interessant was.

Sofie [00:32:59] Dit is toch heel intiem. En er zijn toch een aantal randvoorwaarden die nodig zijn om helemaal in die beleving te kunnen gaan.

Richtje [00:33:17] De mensen waren daar heel wisselend in. Ik noem ze dan de huidwandelaars. Voor de één was het echt van oh joh, je hoeft niet hoor, voor mij de gordijnen dicht en de ander die wilde dat juist heel graag. Dus dat heeft ook al heel veel te maken met hoe kwetsbaar je je voelt of denkt te gaan zijn. Maar er waren trouwens ook wel twee mensen. Wat ik wel merkte is. Eigenlijk hebben we alleen maar hele enthousiaste reacties gehad, maar wel ook twee mensen die ook een beetje wel van hun apropos waren. Precies dat, van wat is er dat bij me ontketend, dat daar ook wel een element van ontreding was. Zo van jeetje, wat doe jij nou, zeg maar. Uiteindelijk voldeden ze ook door alle, zit er ook een soort van in het verhaal en zit er ook een enorme warmte en soort zorgzaamheid dus. Maar het is ook in de jij vorm. Maar het kan voor sommige mensen ook wel eens pijnlijke dingen triggeren dat ze dat toch niet helemaal zagen aankomen, inderdaad. En ja, dat is ook wel spannend. Nu komt het in de Brakke Grond, maar dan wordt het een groepservaring. En dan heb ik natuurlijk maar één luisterkostuum, want dat is echt een kunstwerk. Dat is heel bewerkelijk geweest en dus ook daar heb ik ook heel veel geld ingestoken en gewoon de arbeidsuren van Janneke en alle overleggen enzo. En ja, dus daar heb ik er maar één van. Dus nu wordt het gewoon, iedereen gaat dan liggen en krijgt wel een oogkussentje, maar je wordt niet meer verzaagd want ik heb wel gemerkt dat de audio ook gewoon op zich heel goed kan. Alleen, dan wordt het een andere ervaring en dan wordt het ook een groeps.....

Sofie [00:35:47] Denk je dan, heb je het al getest, zo zonder het huidpak zal ik dat noemen. Met alleen dan een dekentje en de sound?

Richtje [00:36:01] Nou, er zijn sowieso mensen die hebben gewoon alleen de audio gehoord. En ik had een soort van presentatie in die galerie. En toen had ik bedacht van ik doe weer alleen de eerste 10 minuten, samen luisteren over de speakers. Want als je de huidwandeling maakt dan had je een koptelefoon. Maar toen dacht ik dus oké, ik ga vragen of één iemand van het publiek namens de groep wil gaan liggen en belegd worden met dat luisterkostuum. En dan luisteren we allemaal samen en dan is die ene in het midden en wordt het heel ceremonieel. Maar kijk, dat was een intieme opening, want ik had alleen mijn netwerk uitgenodigd. Mensen kenden elkaar niet allemaal, maar er was wel een hele goede sfeer en dat was heel wat. Dat ging heel goed en er waren heel veel mensen die zeiden ook van ik had het wel helemaal willen horen, maar ik van tevoren bezorgd dat dat te lang zou zijn, maar achteraf dacht ik ook van ja maar dan is het ook weggegeven. Terwijl leuk als je nog een keertje, als er een gelegenheid is, gewoon komen.

Sofie [00:37:26] Ja, zoals een soort teaser dan eigenlijk.

Richtje [00:37:30] Ja, en dat werkte op dat moment dus ook. Maar dat gaat bij de Brakke Grond wel anders zijn. Nog een iets groter, want ja, ik weet het nog niet. Ik weet niet of je de Brakke Grond kent, maar het best een zaal waar wel veertig mensen zouden kunnen. Maar ik denk dat dat toch wel weer net een beetje veel is. En ik denk dat twintig, dat is gevoelsmatig mijn eerste idee van dat die groep die dat samen hoort, dat ik dat de eerste keer niet een hele grote groep wil laten zijn en dan ga ik denk ik, ik twijfel nog over of ik dan weer iemand wil uitnodigen om dat kostuum..... Ik denk misschien gewoon helemaal zonder kostuum, want ik dat zijn allemaal...; Ja, ik zal misschien een paar mensen kennen, maar er zullen heel veel onbekenden zijn, dus ik weet ook niet in hoeverre ik dat dan zo instant kan laten ontstaan, zo een samenspel tussen de ruimte en de mensen onderling en mij en de verwachting in de grotere context van het symposium. Er zijn zoveel factoren in het spel, daar ben ik nog niet helemaal uit.

Sofie [00:38:51] Ja, dit is in een kader van een symposium. En ja, waarover gaat dat dan?

Richtje [00:38:59] Het gaat over moederschap en kunst. Want uiteindelijk is heel belangrijk. Het gaat ook heel erg over geboren worden in mijn verhaal en hoe het is om.... Dus het gaat eigenlijk over het begin van de huid, hoe die groeit en hoe daar zich een eerste lichaamsgrens vormt. En dan krijg je op een gegeven moment dan wordt er ook echt een soort contact vaak gezocht met een embryo in de buik, maar dan natuurlijk met huid en organen ertussen, met druk en warmte en ja, soort van energie of zo. En dan bij de geboorte komt dus een heel belangrijk moment wat betreft de microben, want dan wordt je, dat heet officieel gekoloniseerd, misschien weet je dat al, dan wordt je dus voor het eerst...., want de wetenschap is nog niet helemaal eensgezind en er over uit. Maar in principe is de baarmoeder is een vrijwel steriele omgeving en op het moment dat je dus geboren wordt, ofwel je gaat door het geboortekanaal voor vaginale geboorte of er is een keizersnee. Maar dan proberen ze ook tegenwoordig heel erg bij een keizersnee om een kind eigenlijk te besmeren met microben, technisch soort van rijk materiaal van de anus of van de vagina. Zodat, want dat is heel belangrijk dat je gekoloniseerd wordt en dat je dan en die microben gaan een hele grote rol spelen in je auto-immuunsysteem, opbouw en je spijsvertering. En dat zijn ze eigenlijk allemaal nog volop aan het ontdekken. Dus wat mij betreft vind ik dat ook weer heel mooi, je bent eigenlijk niet zo'n individu, maar je bent een enorme ja, je bent gewoon een planeet waar allemaal leven op verschillende schalen met elkaar samenwerkt. En dan daarna komt de eerste, dus aanrakingen en dan begint de initiatie van die huid ook heel erg van dat als je net bent geboren dan moet de huid nog heel erg veel soort van moet er nog heel veel gebeuren, biologisch, maar er moet ook heel veel nog in contact met de wereld moet er graag gebeuren en dus daar gaat die huidwandeling over en dus dat raakt ook heel erg aan geboren worden en de zwangerschap en dan het begin van de relatie die je opbouwt, de eerste relaties die je opbouwt met je verzorgers. Dus daar komen dus heel veel intieme herinneringen boven en de gesprekken gingen dus ook daarna heel vaak over wat het had opgeroepen. En dat ging ook over je eigen jeugd gaan, maar ook heel erg over kinderen of over fysieke ervaringen. Het was vaak dus echt voor mij ook zo boeiend. Die gesprekken waren zo waardevol en inspirerend en ook allemaal dingen die ik me heel goed kon voorstellen dat ze waren gebeurd, maar die ik echt van tevoren niet had kunnen verzinnen.

Sofie [00:42:58] Ik vind het eigenlijk een heel prachtig verhaal dat je vertelt rond die huid. En hoe kom jij zelf tot die fascinatie?

Richtje [00:43:18] Het begon denk ik, ik weet het niet. Op een gegeven moment had ik bedacht van ik wil heel graag bezig met geluid en geluidswandeling en toen was ik daar over aan het fantaseren dat met een geluidswandeling dat je eigenlijk ook helemaal niet meer hoeft te wandelen per sé, want je kan ook in gedachten wandelen en dan kun je dus ook overal wandelen, ook op onbegaanbare en zelfs niet bestaande plekken. En dat vond ik zo magisch. Dus dat wou ik doen. En toen dacht ik, ik wil in het lichaam gaan wandelen, want ik heb hier ook over geschreven, dus ik kan ook wel een stuk.... Wat heb ik heel erg mijn best gedaan om het allemaal een beetje goed te vertellen.. Dus toen kwam ik er dus achter van oké, het lichaam is zo gigantisch, ik kan mijn hele leven daar wandelen. Laat ik dan maar beginnen met een deel van het lichaam. Ik dacht ik begin op de huid. Nou daar ook weer helemaal verdwaald en toen gedacht van oké nou dan iets. Gewoon ik maak gewoon een begin. En toen begon ik dus ook bij het begin. Een soort van begin van de huid dus van hoe die huid van een nieuw lichaam voor het eerst groeit. En daar moest ik ook wel weer heel erg veel scherpe keuzes maken. Want het is zo'n rijkdom wat je allemaal zo kan voorstellen dat je kan doen. Maar je moet natuurlijk de hele tijd ook het behapbaar houden voor jezelf en voor de luisteraar. Dus zo kwam ik uit dit conceptie, zwangerschap, geboorte, de eerste aanrakingen, die eerste verkenningen, tactiele verkenningen van de wereld. En daar moest ik ook aan denken toen jij het net had over je positie bepalen. Want één zintuig, wat ook, het is niet dat dat ik dat ik daar expliciet heel veel over zit te praten, maar dat is wel steeds ook aanwezig in dit project, de proprioceptie. Ik had dus bijvoorbeeld ook één proefwandelaar en die heeft dan een heel, heel akelig ongeval meegemaakt door een kast die op haar hoofd viel en daarna niet meteen doorgehad dat ze een hele zware hersenschudding had en toen nog een keer ook op haar hoofd gevallen En daardoor was haar proprioceptie bijvoorbeeld was helemaal ontregeld, waardoor ze eigenlijk dus onder en boven ook niet meer kon plaatsen. Ze kon zich niet meer oriënteren in de ruimte en dat soort dingen kwamen ook heel erg aan de oppervlakte door die huid wandeling omdat die druk op je huid die. Die helpt dus heel erg bij het voelen van dit ben ik. En ja, hier ben ik ook.

Sofie [00:46:32] Ja, de aanwezigheid, die aanwezigheid. Ja, fantastisch. Ik vind het echt een heel boeiend verhaal. Ik zou het zelf ook wel eens willen meemaken eigenlijk.

Richtje [00:46:47] Ik kan wel de uitnodiging sturen voor de Brakke Grond. Dat wordt dus een nieuwe vorm met de groep in de zaal. Maar er waren ook mensen die zeiden van ik zou dit heel graag ook samen met anderen willen meemaken, dus ik ben ook heel benieuwd hoe dat zal zijn.

Sofie [00:47:03] Ja, die collectieve ervaring. Fantastisch. En wat is voor jou dan de definitie van embodiment? Hoe zou jij dat dan beschrijven?

Richtje [00:47:30] Dus ik hou het dan even heel dicht bij ook. Ik zit nu weer helemaal in dat werk natuurlijk, dus dan praat ik van daaruit. Maar het hele idee om eerst in het lichaam te gaan wandelen en later op de huid, dat heeft ermee te maken dat ik altijd het gevoel heel sterk had dat ik soort van aan de buitenkant zat van mijn lichaam en dat aan alle zintuigen heel erg.... Ja, er is daar dus ook geen

consensus over hoeveel zintuigen we hebben, maar ik bedoel de de beroemde zintuigen ook die altijd meteen worden genoemd, die zijn allemaal heel erg naar buiten gericht. En bijvoorbeeld die proprioceptie die ook wat raakt aan je evenwicht of notieceptie.

Sofie [00:48:17] dat ken ik niet

Richtje [00:48:20] Nou, Je kan je ook heel goed, heel makkelijk op Wikipedia bijvoorbeeld, al kun je al best veel interessante vertakkingen vinden van wat er allemaal mogelijk erkend zou kunnen worden als een zintuig. Maar uiteindelijk werken die zintuigen natuurlijk ook heel intensief samen. Dus die persoon met die die die die kast op haar hoofd had gekregen, die vertelde ook van dat ze daarna naar een centrum is geweest voor een behandeling lang traject zintuiglijke re-integratie, omdat je dus. die zintuigen zijn totaal uit hun balans gekomen. Je moet als het ware ze opnieuw kalibreren. In hun samenwerking ook, want heel vaak zijn de zintuigen ook de hele tijd met elkaar aan het afstemmen van wat is iets voor prikkel, waar komt het vandaan, is het gevaarlijk, is het prettig, enzovoort. Dus ik had dus altijd dat gevoel van oké. Ik ken mijn eigen lichaam zo slecht en ook daarin een soort van iets heel onbestendig van soms. Dan voel ik me helemaal in mijn lichaam en soms ook helemaal niet. Ik kan het ook gewoon kwijtraken of er maar heel oppervlakkig in zitten. En ik wou heel graag dat verkennen. En dat is dus één ding dat ik het gevoel heb van je kan je lichaam heel goed verwaarlozen. En soms is dat misschien ook heel nuttig. Maar er zitten ook heel veel hele ingewikkelde en schadelijke kanten aan denk ik. En ik denk dat de manier waarop ik ben opgegroeid en denk ik niet zozeer mijn ouders, maar meer cultureel maatschappelijk, dat ik helemaal niet goed vertrouwd ben geraakt met mijn lichaam. En dan ben ik ook nog een vrouw. Heel recent is er pas debat over hoezeer het vrouwenlichaam eigenlijk links is blijven liggen in de ontwikkeling van de medische wetenschap bijvoorbeeld. En ook gewoon allerlei ander ontwerp als het gaat om het verkeerstechnische, hoe is een auto gebouwd, et cetera. Dus steeds was het mannelijk lichaam de norm daarin. En dus in die zin is het ook helemaal niet gek dat je in zo'n context een beetje verdwaald kan zijn in je eigen lichaam, want je valt daar niet vanzelf mee samen. We zijn daarin een heel bijzonder dier en je moet daarin ook heel erg opgroeien. Dat vond ik ook heel interessant bij die huid. De huid moet echt en die moet en die wil ook trainen, dus dat vind ik ook heel interessant. Kinderen die willen altijd alles aanraken, pakken, heen en weer schudden, tegen de grond slaan, in hun mond steken. Dat is allemaal heel wezenlijk, dat wil het lichaam, dat heb je nodig, want je bent aan het exploreren, dus dat is echt.... En dan ouders gaan er natuurlijk heel verschillend mee om, maar je kan heel makkelijk denken van hou daar eens mee op, want de wereld is toch gevaarlijk of zo. Maar het is dus allemaal juist op zich heel nuttig en heel fundamenteel dat een kind dat doet en ook dat in een hoge mate ook mag doen. Nou ja, daar denk ik bij Embodiment dus aan van dat het ook een soort van een kunst of een proces is van naar een heel rijk gebied van hoe verhoudt degene die een bepaald lichaam is of heeft, hoe verhoudt die zich daartoe? Daar zit al zoveel variatie in. En dan daarnaast, als je eenmaal de weg begint te vinden of je lichaam kent, dan kun je dus ook weer op heel veel andere manieren je ertoe verhouden en dus ook tot je omgeving en de wereld via je lichaam. Omdat dat is een van de dingen die in die uit wandeling... Daar ben ik dan dus bij het begin van de huid, ik heb ook een beetje fantasie dat ik een serie nog zou kunnen maken. Misschien ook gewoon een podcast serie die dan naast het kunstwerk wat heel intiem is en blijft heel arbeidsintensief en daarmee dus heel kostbaar. Ofwel liefdewerk ofwel financieel. En dat vind ik heel prachtig. Maar ik vind het ook heel aantrekkelijk omdat ik zoveel in de research tegenkwam om te denken aan een vorm waarin ik ook een groter publiek kan bereiken. En nou ja, dus een van de dingen waar ik dan bij Embodiment dus aan ook aan denk, is dat je wordt in eerste instantie, je bent opeens, je ontstaat. Maar het is dus niet een aan/uit, maar je ontstaat en dan ben je er. En dan ga je ontdekken wat dat dan is, wie jij bent, wat het is om te bestaan en wat je allemaal kan en wat er in de wereld is. En dus je wordt heel erg gevormd en op een gegeven moment, dan ga je ontdekken, jezelf als vorm, je lichaam en taal en je gaat je uitdrukken. En op een gegeven moment ben je in staat om naar jezelf te gaan kijken als een gevormd wezen. En dan kun je ook gaan onderzoeken hoe dat dan in elkaar zit. En eventueel kun je daarmee gaan spelen of experimenteren of ook uit nood dat je denkt ik ben ongezond gevormd of ik ben onwenselijk gevormd en dan kom je bij de therapeutische behoefte, dus dat vind ik heel interessant. En dat dan kun je ook weer hebben op allerlei manieren, heel concreet als je een kind gaat verzorgen. Maar kan ook zijn omdat je een partner gaat verzorgen of een ouder, of omdat je gewoon in de maatschappij beweegt, ga jij weer ook overdragen. Je verwacht ook heel vaak van anderen bepaald gedrag, een bepaalde afstand, nabijheid, hulpvaardigheid, allemaal hele fysieke dingen dus dat zie ik allemaal als embodiment, zie ik heel erg het nadenken vanuit het lichaam en hoe dat is gevormd en wat het ook voor mogelijkheden heeft om aan zijn eigen vorm weer te werken, of die te verkennen. Dat is voor mij het terrein van Embodiment.

Sofie [00:55:05] Dat is een heel uitgebreide definitie. Ja, ik heb het ook wel gemerkt zelf. Ik heb een burnout gehad en eigenlijk nu opnieuw signalen van een burnout is wel problematisch, maar ik merkte toen dat het enige kompas dat ik nog had mijn lichaam is en nu nog veel sneller dan vroeger voel ik of hoor ik of kan ik die signalen...eigenlijk zijn die onontkoombaar geworden bijna. Terwijl ik merk dat ik vroeger veel langer kon doorgaan zonder daarnaar te luisteren, of dat naast me neer te leggen. En nu zijn die zo prominent, dat dat gewoon het belangrijkste kompas is geworden dat ik heb. Voor mij was dat ook een motivatie om rond die fysieke beleving daarin meer te gaan zoeken van wat is daar nog allemaal van rijkdom te ontdekken. En dat zorgt er ook voor dat ik zo gefascineerd ben in dat aspect van vertragen en verstilling, omdat dat toch op de één of andere manier nodig is, denk ik, om ons lichaam goed te leren kennen als het niet vertrekt vanuit een bepaalde pijn of dus als je als je pijn hebt ergens, dat voel je dat direct, dan weet je.... Maar als dat er niet is dan heb ik dat zelf wel nodig, het vertragen en verstilling om te weten dit is mijn aanwezigheid, hier ben ik. Dus dat zijn, en dan wat jij hier nu ook vertelt is de fascinatie voor geluid daar is het bij mij eigenlijk ook wel vertrokken, want ik heb een opleiding podcasting gevolgd en toen trok heel die wereld van geluid open. En hoeveel verhalen dan er te vertellen zijn met geluid is, ik vind dat fantastisch, en dus mijn eerste idee was ook om een mindful wandeling te maken in het museum. Maar ik vind het nu wel fijn om het met een groep in de ruimte te doen. Al voel ik ook wel veel vermoeidheid daarop, om met een groep aan de slag te zijn. Dat vraagt toch wel heel veel van mij. Ik heb gemakkelijker dat individueel contact, maar zo in een groep en met iedereen.... Dat zijn veel dimensies die daar samenkomen.

Richtje [00:58:10] Ook omdat je de verantwoordelijkheid voelt en denkt van ik moet ergens voor ze zorgen.

Sofie [00:58:15] Ja, en ik wil dat iedereen elkaar goed hoort en ik wil dat iedereen de ruimte krijgt. Maar je wilt ook een bepaalde spanningsboog behouden, zodat mensen ook niet afdwalen of uit het proces gaan. Dat iedereen het boeiend genoeg blijft vinden. En dan ook nog eens de inhoud van de verhalen waar je op reageert....

Richtje [00:58:48] En dat is eigenlijk ook heel interessant dat je dus als je in een groep gaat, als je je gaat oplossen in een groep, dan is dat ook vaak, tenminste voor mij, ik kan wel dat heel lekker vinden om los te laten van. Er wordt nu voor mij gezorgd. Ik hoef niet overal over na te denken, want iemand heeft heel goed bedacht wat we gaan doen en dat we op tijd naar de wc kunnen, bij wijze van spreken, en wat gaan drinken, of dat we op tijd pauze hebben en dat het allemaal veilig is, dat soort dingen. En dat vind ik heel grappig, dat we dat zo goed kunnen, ons overleveren eigenlijk. En dat we daar zo ook van houden. Tegelijkertijd kan het dus ook heel erg vervelend zijn om in een groep te zijn. En heel erg fijn als iemand je eigenlijk erop wijst van jij bent er gewoon helemaal bij en je mag ook gewoon namens jezelf alles voelen en zeggen en aangeven wat je wil. Dus dat je juist heel erg die verantwoordelijkheid weer een beetje terugkrijgt. Ik denk dat dat hier ook dan heel spannend is. Hoe je het dus kadert en dat je van tevoren eigenlijk ook heel duidelijk moet zijn van waar ga jij voor zorgen en waar moeten zij juist zelf voor zorgen? Misschien wel juist meer dan gewoonlijk.

Sofie [01:00:23] Ja, dat ze zich echt wel uitgenodigd voelen om ook wel hun positie in die groep te kunnen neerzetten, niet alleen maar opgaan in het collectieve, maar ook echt jezelf als individu durven profileren binnen dat collectieve. Ja, dat is zeker zo.

Richtje [01:00:42] Want anders dan gaan al die, ik zie dat dan bijna als van boven, al die mensen die meedoen als een soort stipjes in de ruimte en dan ben jij ook een stipje en iedereen heeft een lijntje naar jou en je moet als het ware al die touwtjes vasthouden. Terwijl die mensen onderling kun je natuurlijk ook een appèl aan doen van jullie. Zij hebben onderling ook al die lijntjes en die werken al door in hoe jij je nu lichamelijk positioneert. En natuurlijk heb ik een speciale verantwoordelijkheid, maar je kan mensen dus meenemen in dat idee van wij vormen nu een groep en er ontstaan, puur fysiek al, ontstaan er dus relaties en je voelt van waar wil je staan, ben je nog een beetje afwachtend of wil je juist in het midden staan? Dat is heel spannend.

Sofie [01:01:39] Ja zeker! Dat is ook wel heel belangrijk bij mij. Die inleiding en dat goed neerzetten en zelfs een mindfull oefening doen om iedereen te laten toekomen in zichzelf en in de ruimte en bij elkaar. Dus dat vraagt veel. Dat vraagt eigenlijk al een half uur tijd van de hele beleving.

Richtje [01:02:03] Maar je kan ook weer.... dat is wel grappig en ook wel weer komisch als je op zoek gaat naar de efficiëntste manier om te vertragen. Hoe heb ik mensen zo snel mogelijk helemaal in hun lichaam? Want dan kunnen we beginnen met vertragen.

Sofie [01:02:27] Ja, echt ongeloofelijk eigenlijk.

Richtje [01:02:30] Ik heb een paar mensen waar ik aan moest denken. Karel Verbeek.

Sofie [01:02:44] Ja, die heb ik gecontacteerd en ik zou normaal gezien mijn haar in Den Haag hebben afgesproken, maar zij heeft een paar dagen voordien afgebeld omdat ze een burnout had.

Richtje [01:02:54] Ja, dat weet ik ja.

Sofie [01:02:56] En dat is heel jammer, maar ik had heel veel zin om de boogie woogie met haar te dansen.

Richtje [01:03:03] Die komt er wel weer bovenop. Ik bedoel, ik ken haar. Zo'n belangstelling is vaak niet iets van een dag en dat zijn vaak.... En even kijken, Sara van Lamsweerde?

Sofie [01:03:27] Die ken ik niet.

Richtje [01:03:31] Dat is ook een interessante maker. Ze werkt in Nederland en in België en ze komt uit de dans, en de beeldende kunst. En nou ja, die heeft dus bijvoorbeeld ook van die rondleidingen gedaan waar je met Zij werkt heel veel samen met twee mensen die een visuele beperking hebben en die zijn dan bijvoorbeeld gidsen in haar werk en vertellers. Daar gaat het ook heel erg over, hoe beweeg je als je die visuele, de dominantie van je zicht even loslaat en heel veel meer gaat luisteren of de ruimte gaat voelen en ook bijvoorbeeld even gaan liggen in een tentoonstellingszaal. Dus dat allemaal raakt ook aan wat jij doet, denk ik. En ik moest denken, daar weet ik nog niet zo veel van, maar een acteur waar ik mee bevriend ben, die vertelde net dat hij voor de creatieve schrijfpopleiding van de Universiteit van Amsterdam, dat hij daar nu lesgeeft en dat hij zei: die schrijvers, die zitten allemaal heel erg in hun hoofd. En hij geeft dus juist vanuit het theater les en daar gebruikt hij heel veel een bepaalde techniek, Viewpoints, en daar gaat het dus ook over waar ga je in de ruimte staan? En dat je daarna gaat spelen met perspectief wisselen door je fysiek te verplaatsen en ik dacht zo interessant, want ik heb ook heel vaak als ik ergens ben dat ik op dezelfde plek wil gaan zitten als de vorige keer. En als ik dan.... Dat ik echt ook wel eens heb gehad, dat ik dat dan een keer niet kon, en dan ben ik helemaal van mijn stuk. Alsof ik opnieuw moet beginnen, ergens. Dat ik het idee heb van mijn plek, vind ik al heel interessant. En dat je daar dan allerlei dingen aan verbindt. En zodra je dat wordt afgepakt, dan is het van 'en wat nu?' En waar ben ik nou?

Sofie [01:05:57] Dat is trouwens iets wat ik ook letterlijk meemaak in die opstellingen die ik doe. Dus één van de oefeningen is iemand geïnterviewd wordt over een kunstwerk en welke aspecten daar naar boven komen. En dan mag die voor al die aspecten uit de groep deelnemers representanten kiezen. Dus iemand representeert het aspect kleur of licht of ik weet niet wat dat er allemaal naar boven kan komen en dan worden die in de ruimte gepositioneerd. Maar ook iemand neemt de rol, representeert eigenlijk zichzelf. En dan op een gegeven moment doen ze de switch, dus dan stapt de persoon die die bepaalde deelnemer representeert uit die rol en dan mag de deelnemer zelf zijn eigen rol innemen. Dat is iets wat typisch gebeurt in opstellingswerk en ik ben er niet van overtuigd dat we dat ook in het museum zo moeten doen. Maar dan ineens gebeurt er ook altijd iets. En elke keer opnieuw krijgen we de feedback van dat was niet tof om daar uit te stappen, want ik hoorde er ineens niet meer bij. Ik kon niks meer, Ik kon..... Ja, dan gaat het ook over wat is mijn plek nu nog? Ik heb niets te zeggen. Ik ben.... En dan staan die een half uur of een kwartier buitenspel. En dat werd toch wel.... Ja, dat is blijkbaar niet zo'n hele fijne ervaring. Nu ga ik dat er ook uitlaten. Ik vind het ook niet zo belangrijk dat mensen zichzelf moeten laten representeren, want dan wordt het heel therapeutisch, dan zitten we wel op die richting van therapie.

Richtje [01:07:49] Je kan natuurlijk wel zeggen van jij bent de kunstenaar.